

Gdańsk, 2 lipca 2021 r.

**Stanowisko Pomorskiej Rady Oświatowej
w sprawie projektowanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki zmian przepisów
ograniczających kompetencje i samodzielność samorządów w obszarze oświaty**

Pomorska Rada Oświatowa, reprezentująca różne instytucje i środowiska Pomorza: jednostki samorządu terytorialnego każdego szczebla, szkoły wyższe, szkoły i placówki oświatowe wszystkich etapów edukacyjnych, instytucje oświatowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, rodziców, uczniów, media oraz związki zawodowe, korzystając ze swoich ustawowych kompetencji, uznaje za konieczne wyrażenie opinii w sprawie przygotowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (numer projektu w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD228).

Pomorska Rada Oświatowa zwraca uwagę, że istotą systemu edukacyjnego w Polsce jest **świadczenie usług oświatowych przez samorząd terytorialny**. Rola i zadania samorządów w systemie oświaty wynikają z założenia, że to właśnie na szczeblu lokalnym można najlepiej rozpoznać potrzeby i problemy edukacyjne. Najważniejsze zadania stawiane przed samorządami to podnoszenie jakości pracy szkół, modernizacja i doposażanie istniejącej bazy oświatowej, inwestowanie w rozwój kadry pedagogicznej oraz podejmowanie działań integrujących lokalną społeczność i promujących budowanie lokalnego kapitału społecznego. Natomiast rolą państwa w sferze edukacji jest kształtowanie polityki oświatowej poprzez określanie priorytetów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki, stanowienie prawa zapewniającego wysoką jakość edukacji (podstawy programowe, ramowe plany nauczania, regulacje dotyczące egzaminów zewnętrznych) oraz wyposażenie samorządów w kompetencje i instrumenty zapewniające realizację ustawowo powierzonych im zadań publicznych.

Jednostki samorządu terytorialnego – powstałe w wyniku reform przeprowadzonych w 1990 i 1999 roku, które słusznie uchodzą za najbardziej udane reformy po 1989 r. – w minionym trzydziestoleciu wielokrotnie dowiodły swojej sprawności i skuteczności, przyczyniając się do rozwoju szkół i placówek oświatowych¹, a poprzez realizację zadań oświatowych – do aktywizacji i integracji społeczności lokalnej. Rozwojowy skok szkół i placówek oświatowych, jaki dokonał się w tym czasie w Polsce, dowodzi, że **samorządowy model oświaty pozytywnie wpływa na jakość edukacji i stymuluje rozwój lokalny**.

¹ Sukces edukacyjny Polski, jaki dokonał się w latach 1999-2015, wielokrotnie dostrzeżono także na forum międzynarodowym, np. Andreas Schleicher „Edukacja światowej klasy. Jak kształtować systemy szkolne na miarę XXI wieku”, Warszawa 2019.

Pomorska Rada Oświatowa stwierdza, że wprowadzane od 2016 r. kolejne zmiany przepisów² zwiększające kompetencje kuratorów oświaty przywracają, właściwą poprzedniej epoce, centralizację zarządzania jednostkami systemu oświaty, co w efekcie **ogranicza samorządną pozycję organów prowadzących i pozbawia je narzędzi realizacji lokalnej i regionalnej polityki oświatowej**. Rada zauważa, że w wyniku tych zmian samorządy pozbawione zostały samodzielności w określaniu sieci publicznych przedszkoli i szkół podstawowych oraz w decydowaniu o przekształcaniu lub likwidacji szkół i placówek oświatowych, co zakłóca proces opracowania wieloletniego, zgodnego z lokalnymi priorytetami oświatowymi, planu działań i decyzji finansowych. Dla zadań realizowanych przez samorządy wymienione kompetencje służące organizacji edukacji w gminie, powiecie czy województwie mają podstawowe znaczenie w zapewnieniu efektywnej oświaty lokalnej, a także ściśle wiążą się z polityką inwestycyjną.

Pomorska Rada Oświatowa podkreśla, że szczególnym instrumentem o charakterze zarządczym, pozostającym w gestii organu prowadzącego, jest zapewnianie szkołom i placówkom oświatowym kierownictwa charakteryzującego się wysokim poziomem kompetencji. Znaczne **ograniczenie autonomii samorządu** w tym zakresie nastąpiło z chwilą wejścia w życie przepisów ustawy wskazanej w przypisie 2. Regulacje te zwiększyły do trzech liczbę przedstawicieli kuratora oświaty w komisji konkursowej wybierającej kandydata na dyrektora szkoły lub placówki (jak w przypadku przedstawicieli organu prowadzącego), jednocześnie wprowadziły warunek porozumienia z organem sprawującym nadzór pedagogiczny przy powierzeniu stanowiska dyrektora w sytuacji, gdy do konkursu nie zgłosił się żaden kandydat albo w wyniku konkursu nie wyłoniono kandydata. Ponadto ocena pracy dyrektora, której uprzednio dokonywał organ prowadzący, została przekazana do zakresu uprawnień kuratora oświaty.

Pomorska Rada Oświatowa wyraża zdecydowany sprzeciw wobec przygotowanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki projektów przepisów prowadzących do dalszego ograniczania wpływu samorządu na funkcjonowanie szkół i placówek oświatowych, centralizujących zarządzanie jednostkami systemu oświaty oraz odbierających społeczności szkolnej możliwość decydowania w kwestii podejmowania współpracy ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.

Pomorska Rada Oświatowa sprzeciwia się planowanemu zwiększeniu do pięciu liczby przedstawicieli organu sprawującego nadzór pedagogiczny w składzie komisji konkursowej wybierającej kandydata na dyrektora szkoły, a także przyjęciu zasady, że kurator oświaty może zgłosić mniejszą liczbę swoich przedstawicieli w komisji, ale niezależnie od ich liczby, w głosowaniu zawsze przysługiwać będzie im łącznie pięć głosów.

² Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 35, z późn. zm.).

Projektowane regulacje Rada uznaje za naruszenie przyjętego przez samorządy i organ nadzoru pedagogicznego status quo w zakresie posiadanego wpływu na wybór dyrektora szkoły.

Rada sprzeciwia się także wprowadzeniu możliwości złożenia przez kuratora oświaty wniosku do organu prowadzącego szkołę lub placówkę o odwołanie dyrektora szkoły lub placówki w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia, w przypadku, gdy dyrektor ten nie zrealizuje w ostatecznym terminie wskazanym przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny zaleceń wynikających z przeprowadzonych czynności z zakresu nadzoru pedagogicznego, a w przypadku, gdy organ prowadzący nie odwoła dyrektora w wyznaczonym terminie (14 dni), kurator oświaty z upływem tego terminu dokona stwierdzenia wygaśnięcia powierzenia stanowiska dyrektora szkoły lub placówki.

W ocenie Rady przyjęcie powyższych rozwiązań wyposaży organ nadzoru pedagogicznego w szerokie, niewspółmierne do pełnionej roli, możliwości ingerencji w warunki prowadzenia szkół i placówek oświatowych, czyli w realizację zadań, które należą do zadań własnych samorządu, działającego w tym zakresie na własną odpowiedzialność i w poczuciu odpowiedzialności za dobro lokalnej społeczności.

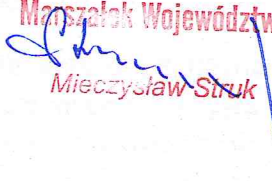
Zgodnie z projektowanymi przepisami, dyrektor szkoły lub placówki będzie miał obowiązek – przed rozpoczęciem zajęć prowadzonych w ramach działalności stowarzyszenia lub innej organizacji w szkole lub placówce – uzyskać pozytywną opinię kuratora oświaty, a w przypadku szkoły i placówki artystycznej – pozytywną opinię specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe.

Pomorska Rada Oświatowa stoi na stanowisku, że nie ma merytorycznego uzasadnienia dla obwarowania pozytywną opinią kuratora oświaty możliwości prowadzenia w szkole lub placówce zajęć poszerzających ich działalność i realizowanych przez stowarzyszenia lub inne organizacje. Rada pragnie podkreślić, że zajęcia realizowane w szkołach i placówkach przez te podmioty, stanowią bardzo wartościowe poszerzenie oferty edukacyjnej szkół i placówek, niejednokrotnie są one jedyną odpowiedzią na te potrzeby rozwojowe dzieci i młodzieży, których szkoła nie jest w stanie sama zrealizować, a w wielu przypadkach przyczyniają się one do poszerzenia materialnych i niematerialnych zasobów szkoły lub placówki. Należy podkreślić, że negatywna opinia kuratora oświaty w powyższej kwestii pozbawi rodziców ich ustawowych uprawnień, wynikających z art. 86 ust. 2 ustawy – Prawo oświatowe, do współdecydowania o rozszerzaniu i wzbogacaniu form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.

Rada zauważa, że szkoły i placówki oświatowe są organizacjami pełniącymi kluczową rolę w rozwoju potencjału ludzkiego i społecznego, a przy tym są to organizacje o bardzo złożonej strukturze zależności pomiędzy wieloma podmiotami życia społecznego, jak uczniowie i ich rodzice, dyrektorzy i nauczyciele, organy prowadzące oraz organy nadzorujące. Szkoła jest w stanie właściwie wypełniać swe funkcje społeczne tylko przy zachowaniu równowagi między tymi podmiotami. Jeżeli zestaw praw i powinności któregoś

z tych podmiotów zostanie bądź obniżony, bądź podwyższony, dla części środowiska szkolnego oznaczać to będzie brak poczucia stabilizacji i podmiotowości. Regulacje centralizujące zarządzanie oświatą dalece ograniczą samorządom każdego szczebla w całej Polsce, ale także uczniom, rodzicom, dyrektorom i nauczycielom, możliwość wpływania na jakość pracy szkół i placówek oświatowych.

Pomorska Rada Oświatowa, podkreślając, że edukacja, jako zadanie samorządowe, odgrywa szczególną rolę w życiu lokalnych społeczności ze względu na jej cywilizacyjne znaczenie, zdecydowanie sprzeciwia się przyjęciu projektowanych przez resort edukacji zmian przepisów. **Rada podkreśla, że wzmacnianie kompetencji organu nadzoru pedagogicznego kosztem uprawnień samorządów, prowadzi do zniweczenia wieloletnich starań wielu pokoleń Polaków o urzeczywistnienie idei samorządności będącej filarem III RP.**

Marszałek Województwa

Mieczysław Struk